

*Kolláth György*

## **Miért silány?**

Illés Zoltán ex-államtitkár kiszólása a bármely pozícióba(n) bevethető Pelikán elvtársak kormányzásáról hírlapi szenzáció, koromsötét vízió, de nem reveláció. Évtizedeket töltöttem el főhatóságoknál: a romló trend volt az egyetlen biztos vonás. Mostanra egészen mélyre süllyedt a kormányzati igazgatás szakmai hitele, jogi nívója, megalapozottsága. Amatőrizmusát emlegetik, csak hogy az amatőr szereti, önzetlenül úzi a passzióját. A dilettáns nem szereti, nem műveli értőn, csak uralja a dolgát: se hall, se lát Dömötör. Kapkodások, rögtönzések, dölyfös melléfogások, fennhéjázó justizmordok, kontrollt vesztett önmozgások, időnként kínlódó, felemás korrekciók sorjáznak. Bezárkózik, magába fordul a rendszer, a saját tenyerébe ülve méri meg magát. Baj esetén hárit, összezár, mellébeszél. A (fáradt) gőz zöme a kürtre megy, nem a kerekre. Tanpélda: a góré az asztalra tett 10 bolhát, s felkiáltott: bolhák ugorjatok! A bolhák megriadtak, ugrottak. Kitépkedte a bolhák lábait, megint felkiáltott: bolhák ugorjatok! A bolhák nem ugrottak. Megfellebbezhetetlen következtetése: a bolhák lábai ki lettek tépkedve, ezért megsüketültek. Vezérattitúd: bukfenc mindent tud, sőt jobban tud, s meg is mondja. Sokan érzik e közeg által tényleg süketnek, bénának magukat.

Mindenféle igazgatásnak axiómái, s összefüggő alapelemei vannak. A kormányzati igazgatás két okból más, mint a vállalati, intézményi: közhatalma van és monopolizált. Ám a közhatalom a szuverén népé: az (fő)tisztviselőnél csupán időleges, hűséges őrzésre van. Ami pedig „egyedülálló”, nem ítélt meg a saját korábbi helyzetével, avagy külhoni hasonmásával egybevetve. Egy fair mércéje van: azok elégedettsége, akikért létezik. Szervezettségben, hozzáértésben nem lehetne döntő negatív eltérés a köz- és a magán-igazgatás között. Van, sőt növekszik. Az államé mind kevésbé szolgálja a közjót, beteljesíti viszont vezérkarának anyagi és presztízsérdekét. Ehhez (után)igazítja a teljes miliót: a jogrendet is. Egy elidegenedett, hatalmaskodó, törvényszerűen bakizgató állami szakigazgatás lehet alakilag legális, de nem legitim, így rendeltetésének betöltésére alig(ha) alkalmas. Az igazgatás alkotó elemeinek semmibe vétel, a szakmaiság lekezelése, politikai maszlaggal való felvizezése itthon csőd közeli helyzetet hozott. Ekkor a posztok burjánzása, a szisztéma rendjét szétziláló „biztosok” túltermelési válsága törvényszerű, s megállíthatatlan. Dől a mennyiség a minőség rovására. Színvonalban, reputációban leamortizálódtak a főhatóságok. Vidéki „internálásuk” jelzésértékű manír, pótcselekvés.

Külhonban azért lehet egyórányi, mégis érdemi, teljes és sikeres egy kormányülés, mert kifogástalanul elő van készítve: döntéseit sokoldalúan, korrekt mércékkel és partnerséggel megalapozták. A félmúltból közeli ellenpélda: a főnök leteremti az ágazatvezetőt, csináljatok végre valamit. Otthon a személy elpanaszolja ezt, a házastárs leül a computerhez, és ír egy 3-4 §-ból álló jogi szöveget. Emberünk másnap viszi az ülésre magával. Heuréka: kisvártatva úgy lesz rendszerbe illeszthetetlen hatályos jog a masszából, hogy 10-12 emberen kívül egy vakhang nem zsűrízhetne érdemben. Máskor zárt belső utakon, stikában fut végig egy-egy törvényjavaslat: szarvashibák rendre bent maradnak, lásd például földadó, mellyel a szaktárca sem ért egyet.

Kapitális döntések másként is születnek: négy-öt magyar összehajol, s kiötlük, hogy mi tetszenék a nagyfőnöknek, mi jönne jól kommunikációsán. Sokszor nem hogy komplex előterjesztés, de egy árva, tömör állapot-felvétel, javaslati feljegyzés sincs kéznél: legfeljebb utólag fabrikálnak egy papírt, hogy miben is maradtak, mi a lecke. Hétfőn ez, kedden már más, szerdán korrekció a hétfői nekibuzduláshoz képest, csütörtökön új impulzus, pénteken benyújtás, hétfőn előről indul a verkli. Elemi stabilitás, következetesség, kiszámíthatóság sincs ezekben a flúgos futamokban. Legenda: egy tengerentúli miniszter 12 ízben adta vissza átdolgozásra a tervezetet, de mindig konzekvensen és tisztán megmondta, mi kell eleve vagy még hozzá. Még a K. und K. seregben is volt egy normális csapattiszt, aki a vezérkarnál, a kiadás előtt értelmezte a parancsot: tudná-e teljesíteni. Honi, modern bonmot: a tárcánál a főnök „szpikere” a legfontosabb, mert ő ír, sőt olvas a góré helyett. Ilyen lélektani és szakmai közegben nyilvánvalóan csak kamu nemzeti konzultációra van igény és esély: a valós külső beleszólás teljes kikapcsolásával.

Vegyük alapul az igazgatás egyik fő elemét: a koordinációt, vagyis a partnerséget, a szakmai-társadalmi részvételt, a véleményeztetést, az egyeztetést. Aki képes és kész remek munkát végezni, az nem fél ettől. Oka van a magabiztosságának, ért a munkájához és tiszteli a közreműködők létét, érdekét, érveit. Együtt a jót még jobbá, perfektté tehetik, s teszik is. Ám a kétes tudású, inkompetens, léha, öntelt és gyáva (fő)tisztviselőnek nyűg és kockázat termékének nyilvános bírálhatósága, az övéen kívüli szempontok jelentkezése. Nem tud, nem is akar velük mit kezdeni: inkább már nem is kérdez, avagy oktalanná tesz bármiféle konzultációt. Kisebb veszély számára a felelősségre vonás nélküli bukta, mint a nyilvános megszégyenülés. Pedig nem ördögtől való az, hogy itt-ott a valódi szakértelem és élenjáró tudás, kapcsolatrend már a civileknél van, nem az állam-apparátusban. Az pedig a cinizmus csúcsa, hogy immár modern törvény szólna a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről, ám ennek betar(ta)tása kivételes, felszínes, rossz optikájú és határfokú. Hibás alapot ad erre egy régi, naiv alkotmánybírói döntés: „...a jogalkotási törvényt által előírt vélemény-beszerezés mellőzése nem eredményez alkotmányellenességet (érvénytelenséget).” Visszaélnék ezzel, fordulat kellene, csakúgy, mint a bíróságok verdiktje szól súlyos alaki hibák esetére: annullálás, csinálják meg normálisan, azok sara legyen ez, akik elkövették, nem azoké, akik elszenvedték. Máskülönben marad a buszjelenet jogállami rémálma: mondj egy ötletet, csinállok belőle törvényt. Fiat justitia, pereat mundus /tétessék igazság, pusztuljon a világ/.

*A szerző alkotmányjogász*